

ตอนที่ ๖

2.6 “เมื่อออกพรรษา กรานกฐินเดือนหนึ่งจึงแล้ว เมื่อกรานกฐินมีพนมเบญ
มีพนมหมาก มีพนมดอกไม้ มีหมอนนั่ง หมอนนอน บริวารกฐิน โอยทาน แลบี
แล้ญิบล้าน ไปสวดญัตติกฐิน ถึงอรัญญิกพูน”

ข้อความในระหว่างบรรทัดที่ 13-17 นี้ แสดงให้เห็นว่าเมื่อถึงหน้ากฐินชาวไทย
สมัยสุโขทัยนับตั้งแต่พ่อขุนผู้เป็นเจ้าเมืองลงมา จนถึงประชาชนพลเมืองทั่วไปซึ่งเป็นผู้เลื่อม
ใสในพระพุทธศาสนาคงกล่าวแล้ว ใต้นิยมขึ้นขึ้นในการถวายกฐินและจัดเครื่องบริวารกฐิน
อย่างสวยงาม โดยเฉพาะกฐินหลวงตามที่จารึกให้เห็นเป็นตัวอย่างนี้ได้มีการบริจาคถึง
ปีละ 2 ล้าน (เบญ) ซึ่งนับว่าเป็นเงินจำนวนมากพอสมควร

ข้อที่นำศึกษาในตอนนี้ คือ ออกพรรษา - กรานกฐิน - หนึ่ง - จึง - พนม -
หมอนนั่ง - หมอนนอน - บริวารกฐิน - โอยทาน - แลบีแล้ญิบล้าน - สวดญัตติกฐิน -
ถึง - อรัญญิก - พูน

(1) ออกพรรษา หมายถึงวันสิ้นสุดการจำพรรษาในปีหนึ่ง ๆ ของพระสงฆ์ใน
พระพุทธศาสนา ถ้าเข้าพรรษาในวันเข้าพรรษาแรกที่เรียกว่า วันปฐมวัสสุปนายิกาคือวัน
แรมค่ำหนึ่ง เดือน 8 วันออกพรรษาก็จะเป็นแรมค่ำหนึ่ง เดือน 11 ถ้าเข้าพรรษาในวัน
เข้าพรรษาหลังที่เรียกว่า วันปัจฉิมวัสสุปนายิกา คือวันแรมค่ำหนึ่ง เดือน 9 วันออก

พรรษาก็จะเป็นวันแรกค้ำหนึ่ง เดือน 12 แต่โดยปรกตินั้นพระสงฆ์ส่วนมากนิยมเข้าพรรษาในวันเข้าพรรษาแรก และออกพรรษาในวันแรกค้ำหนึ่ง เดือน 11 อันเรียกว่า วันมหาปวารณาหรือ วันปวารณา

(2) กรานกฐิน กฐิน หมายถึงผ้าที่ถวายสงฆ์ผู้จำพรรษาสิ้นไตรมาสแล้วจะเป็นผ้าอันตราวาสก (สบง) ผ้าอุตราสงค์ (จีวร) ผ้าสังฆาฏิ (ผ้าทาบหรือพาคบ่า) ผืนใดผืนหนึ่งก็ได้ การถวายกฐินในปัจจุบันส่วนมากผู้ถวายมักถวายเป็นไตรจีวร คือถวายผ้าทั้ง 3 ผืนนั้นแต่พระผู้รับกฐินก็จะเลือกเอาผืนใดผืนหนึ่งเป็นองค์กฐิน ตามแต่ท่านจะเห็นสมควร ส่วนผ้าที่เหลืออีก 2 ผืน คงเป็นเพียงบริวารกฐิน

ส่วน กรานกฐิน นั้น เป็นพิธีสงฆ์อย่างหนึ่ง เติมที่เกี่ยวหมายถึงการซึ่งไม้สะดึงเย็บจีวรตามวิธีการแบบโบราณ กล่าวคือ เมื่อเตรียมไม้สะดึงเรียบร้อยแล้ว จึงเอาผ้าที่จะเย็บเป็นจีวรเข้าทาบซึ่งไว้กับไม้สะดึงนั้น โดยพระสงฆ์ผู้จำพรรษาสิ้นไตรมาสในอาวาสเดียวกันประชุมปรึกษากันยินยอมพร้อมกันยกให้พระภิกษุรูปหนึ่งเป็นผู้เย็บจีวรและเป็นผู้มีสิทธิได้ครองจีวรนั้น ภิกษุผู้เย็บจีวรนั้นเรียกว่า ผู้กราน หรือ ผู้ครองกฐิน แต่พิธีกรรมในปัจจุบันสะดวกขึ้น พระสงฆ์ไม่ต้องเย็บจีวรเองอย่างแต่ก่อน เมื่อมีผู้นำจีวรสำเร็จรูปไปถวายสงฆ์แล้ว พระสงฆ์ก็ประชุมกันทำพิธีกรรมตามหลักพระวินัย โดยอุปโลกนยกให้พระภิกษุรูปหนึ่ง (โดยมากเป็นสมภาร) เป็นผู้กรานหรือผู้ครองกฐิน พระภิกษุผู้ได้ครองกฐินนั้นก็ทำพิธีกรรมตามหลักพระวินัย ครองจีวรใหม่นั้นเสร็จแล้วจึงแจ้งให้พระสงฆ์อนุโมทนาเป็นเสร็จพิธีสงฆ์

กรานกฐินเดือนหนึ่งจึงแล้ว หมายความว่าระยะเวลาที่พระพุทธองค์ทรงอนุญาตให้พระสงฆ์กรานกฐินได้นั้น มีกำหนด 1 เดือน คือนับตั้งแต่วันออกพรรษา คือวันแรกค้ำหนึ่ง เดือน 11 ถึงกลางเดือน 12 ผู้ใดจะถวายกฐินแก่พระสงฆ์จะต้องถวายภายในกำหนดเวลา 1 เดือนนี้ ตลอดระยะเวลาดังกล่าวนี้ ชาวสุโขทัยสมัยพ่อขุนรามคำแหง คงชื่นชมอยู่กับการทอดกฐินโดยทั่วกัน การทอดกฐินนั้น ชาวพุทธเราถือกันว่าได้บุญมาก เพราะเป็นสังฆทานและเป็นกาลทาน คือถวายได้เฉพาะภายในกาลกำหนด 1 เดือน ดังกล่าวแล้ว

(3) หนึ่ง น่าจะให้คำอ่านว่า หนึ่ง หรือ หนึ่ง ให้ตรงกับคำจารึก ตามเหตุผลที่กล่าวแล้วในข้อ 1.10 (3)

(4) จึง น่าจะให้คำอ่านว่า จึง ให้ตรงกับคำจารึก ตามเหตุผลที่กล่าวไว้ใน ข้อ 1.2 (18)

(5) พนม โดยปกติคำนี้แปลว่าภูเขา แต่ในจารึกนี้คงไม่หมายอย่างนั้นคงหมายถึง พุ่ม อย่างพุ่มเทียนในบั้งนี้ พุ่มประดับเงินเบ็ญ เรียกว่า พนมเบ็ญ พุ่มประดับหมาก (หมากพลู) เรียกว่า พนมหมาก พุ่มประดับดอกไม้ เรียกว่า พนมดอกไม้ บางท่านเชื่อว่า ผาสาทแผ่ง ที่ชาวไทยทางภาคอีสานนิยมจัดถวายสงฆ์อยู่ตรงหน้าทุกวันนี้เป็นสิ่งหนึ่งที่มีเค้าให้เห็นว่าได้วิวัฒนาการมาจาก พนมเบ็ญ ในสมัยสุโขทัย โดยคัดแปลง พนมเป็น ผาสาท และประดับขี้ผึ้งแทนเงินเบ็ญให้เหมาะกับกาลสมัย

(6) หมอนนึ่ง หมายถึงหมอนพิงหรือหมอนอิง เห็นจะเป็นอย่างหมอนขวานหรือ หมอนเท่ง ที่นิยมใช้อยู่ตามวัดวาอารามทั่วไปในภาคอีสานทุกวันนี้

(7) หมอนนอน น่าจะให้คำอ่านว่า หมอนโนน ให้ตรงกับคำจารึกจะได้เป็นที่สังเกตว่า สมัยสุโขทัยนั้น พุค นอน ว่า โนน อันแสดงให้เห็นความแตกต่างกันของสำเนียงภาษาไทยในอดีตกับปัจจุบัน คำ หมอนโนน นี้ น่าจะหมายถึงหมอนที่ใช้หนุนในเวลาอนอย่างที่ใช้อยู่ทั่วไปในบั้งนี้

(8) บริพารกฐิน หมายถึงไทยทานต่างๆ ที่ถวายสงฆ์ พร้อมกับผ้าอังกฐิน เช่น เสื้อ หมอน ร่ม รองเท้า เป็นต้น.

(9) โยยทาน คำอธิบายในข้อ 2.4 (3).

(10) แลบีแลญิบล้าน-แลบีแลญิบล้าน คือบีละ 2 ล้าน แล . . . แล=ละเช่น แลคนแล 5 บาท หมายความว่า คนละ 5 บาท ญิบ=2 แลบีแลญิบล้านจึงหมายความว่าบีละ 2 ล้าน สำนวนอย่างนี้มีใช้มากในวรรณคดีภาคอีสานประเภทร้อยแก้ว เช่นเรื่องเสียว สวาสค์ เป็นต้น.

(11) สวดญัตติกฐิน น่าจะให้คำอ่านว่า สุกญัตติกฐิน ให้ตรงตามที่ปรากฏในคำจารึก เพื่อจะได้ทราบถึงความแตกต่างกันของสำเนียงภาษาที่พูดกันในสมัยสุโขทัยและสมัยปัจจุบันแม้ในภาคอีสานและภาคพายัพ ก็พูดกันว่า “สุด” เป็นพื้นทราบเท่าทุกวันนี้เช่นในวรรณคดีภาคอีสานว่า

คือเสียงฆ้อง
เหมือนกั๋ง สมณบวชแล้ว

กังฆังกังม้อคำ
สมณเข้าสูตมนต์ นั้นแล้ว.
(ขุนทิง. หน้า 136)

และในตำนานพระเจ้า 7 พระองค์ (หน้า 54) ว่า “เจ้าพระยาจำบ้านจึงไปนิมนต์
เอาพระสังฆเจ้ามากระทำบุญหื้อทาน สูดดอกแล้วป่าลานต้นนั้นเสีย”

ส่วนคำ ญัตติ (ญัต) นั้น หากอ่านว่า ญัตติ แม้จะถูกตั้งโดยความหมายแต่การ
ออกเสียงน่าจะคลาดเคลื่อนจากที่นิยมกันในสมัยนั้น คำนี้สมัยนั้นคงจะออกเสียงเพียงพยางค์
เดียวเฉพาะพยางค์หน้าว่า “ญัต” อย่างที่ชาวบ้านส่วนมากพูดอยู่ในปัจจุบัน

ข้อว่า ไปสูตญัตติกฐิน นี้ ถ้าดูแต่ผิวเผินก็อาจเห็นไปว่าผู้ไปทอกรฐินเป็นผู้สวด
กรฐิน แต่ความจริงหาได้เป็นเช่นนั้นไม่ ข้อนี้หมายความว่านำกรฐินไปถวายให้พระสงฆ์สวด
ญัตติกฐินนั้นตามหลักพระวินัย ที่เรียกว่า สวดญัตติกฐิตกัณฑ์กรรมวาจา อันเป็นพิธีกรรมของ
สงฆ์โดยเฉพาะ.

(12) ถึง น่าจะให้คำอ่านว่า ถึง ให้ตรงตามที่ปรากฏในจารึกตามเหตุผลที่กล่าว
แล้วใน 1.10 (8)

(13) อรัญญิก น่าจะให้คำอ่านว่า อโรญิก ให้ตรงตามที่ปรากฏในคำจารึก
เพื่อจะได้ทราบว่ สมัยสุโขทัยนั้น มีการแผลงคำ อรัญญิก เป็นอโรญิก เป็นทำนอง
เดียวกับทางภาคอีสาน นิยมแผลงคำ รัญโญ (ราชา) เป็น เรงโญ มัญจ (เที่ยง) เป็น เมงจ
บัญชร เป็น เบงชร ฉะนั้น

เรื่องอรัญญิกนี้ สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระยาคำรงราชานุภาพ ได้
ประทานอธิบายไว้ว่า “คำว่า อรัญญิก หมายความว่าท้องที่ห่างบ้านผู้คน ระยะทางพอพระ
เข้าไปบิณฑบาตได้ ถ้วยพระสงฆ์ถือธูระในพระศาสนาต่างกันเป็น 2 พวก พวก 1 ถือคันถ
ธูระ คือเล่าเรียนพระไตรปิฎก และสั่งสอนธรรมของพระพุทธเจ้า มักอยู่วัดในบ้านในเมือง
จึงเรียกว่าพระสงฆ์คามวาสี อีกพวก 1 ถือวิบัติสนาธูระ คือบำเพ็ญภาวนา พอใจอยู่ที่สงัด
ห่างบ้านเรือนผู้คน มักอยู่วัดในอรัญญิก ช้างนอกเมือง จึงเรียกว่า พระสงฆ์อรัญญวาสี
เมืองเชียงใหม่ก็มีอรัญญิกระหว่างเมืองกับเขาคอยสุเทพ แม้ในกรุงศรีอยุธยา และกรุงรัตน-

โกสินทร์ก็มีอรัญญิก เช่นวัดสระเกศ วัดราชาธิวาส และวัดราชสถิต เมื่อแรกสร้างกรุงเทพฯ ก็ถือว่าเป็นอรัญญิก” (เที่ยวเมืองพระร่วง หน้า 133)

พิเคราะห์ตามรูปศัพท์ อรัญญิก เป็นคำคุณศัพท์ แปลว่า ที่อยู่ป่าหรือตั้งอยู่ในป่า น่าจะหมายถึงเสนาสนะป่าหรือวัดป่า หากหมายถึงป่า ก็คงจะใช้ศัพท์นามว่า อรัญญะ คงจะไม่ใช้คำคุณศัพท์ว่า อรัญญิก หากเป็นไปได้ตามนี้ ก็น่าจะได้พิจารณาต่อไปว่า อรัญญิก ที่กล่าวถึงในศิลาจารึกหลักที่ 1 นี้ หมายถึงวัดอะไร

คำ อรัญญิก ที่กล่าวถึงในศิลาจารึกหลักที่ 1 นี้ ปรากฏอยู่ 5 แห่งคือ กำนันที่ 2 ระหว่างบรรทัดที่ 16-17 แห่ง 1 ระหว่างบรรทัดที่ 17-18 แห่ง 1 บรรทัดที่ 28 แห่ง 1 และบรรทัดที่ 31 แห่ง 1 กับกำนันที่ 3 บรรทัดที่ 21 อีก 1 แห่ง จึงรวมเป็น 5 แห่งด้วยกัน

พิจารณาตามเค้าเรื่อง ชวนให้เห็นว่า อรัญญิก หรือวัดป่าสมัยพ่อขุนรามคำแหง นั้น น่าจะมีอยู่ด้วยกัน 2 วัด คือ อรัญญิก แห่งที่ 1-2-3 ในจารึกนี้ น่าจะเป็นวัดหนึ่ง ซึ่งเป็นที่สถิตสมเด็จพระสังฆราช เพราะข้อความในจารึกกล่าวไว้ว่า “เมืองตะวันตกเมืองสุโขทัยนี้ มีอรัญญิก พ่อขุนรามคำแหงกระทำไอยทานแก่มหาเถรสังฆราชปราชญ์เรียนจบปิฎกตรัย หลวกกว่าปู่ครูในเมืองนี้” และเนื่องจากเป็นที่สถิตสมเด็จพระสังฆราชนั่นเอง พ่อขุนรามคำแหงจึงเสด็จไปทอดพระกฐินที่วัดนี้ ดังที่จารึกบอกไว้ว่า “ไปสุกญติกฐินถึงอรัญญิกพื้น เมื่อจักเข้ามาเวียง เรียงกันแต่อรัญญิกพื้น เท้าหัวลาน”

เมื่อพิจารณาถึงวัดที่สถิตของพระมหาเถรสังฆราชในแผ่นดินพระมหาธรรมราชา (พระญาลิไท) ก็จะเห็นว่า วัดที่สร้างขึ้นเป็นที่สถิตของพระมหาสวามีสังฆราชสมัยนั้น อยู่ตรงป่ามะม่วง อันมีอยู่ทางทิศตะวันตกของเมืองสุโขทัย (ศิลาจารึกหลักที่ 4 กำนันที่ 2 และชินกาลมาลีปกรณ์ หน้า 109) การสร้างวัดที่ป่ามะม่วงนี้น่าเชื่อว่าพระมหาธรรมราชาทรงเจริญรอยตามพ่อขุนรามคำแหงผู้เป็นพระเจ้าปู่ของพระองค์ ดังที่พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว ได้พระราชทานพระบรมราชาธิบายไว้ว่า “ที่จริง ทางด้านตะวันตกนี้ ภูมิที่ดูน่าจะสนุก เพราะมีลำธาร ห้วยหนอง และเนินเขาน่าเที่ยว “อรัญญิก” ของพ่อขุนรามคำแหงนั้น ที่จริงอยู่ข้างจะเป็นที่สำราญและน่าจะ “กทำไอยทานแก่มหาเถรสังฆราชปราชญ์เรียนจบปิฎกไตร” ที่ซึ่งยกให้มหาเถรสังฆราชนั้น คงจะเป็นที่ป่ามะม่วงนี้ด้วย เพราะฉะนั้น การที่พระเจ้าธรรมิกราชยกป่ามะม่วงให้เป็นที่อยู่พระสวามีสังฆราชนั้น ต้องเข้าใจว่าเดินตามแบบพระเจ้ารามคำแหงผู้เป็นปู่” (เที่ยวเมืองพระร่วง หน้า 124)

ในปัจจุบัน ทางทิศตะวันตกเฉียงใต้ มีวัดชื่อวัดป่ามะม่วงอยู่วัดหนึ่ง วัดนี้อาจจะเป็นวัดที่สร้างขึ้นในสมัยพ่อขุนรามคำแหง และได้รับการสร้างเสริมขึ้นในแผ่นดินพระมหาธรรมราชา (พระญาติไท) ก็ได้ ดังที่พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงสันนิษฐานไว้ว่า “สถานที่ทางทิศตะวันตกที่อยู่ใกล้เมืองที่สุด ก็คือวัดป่ามะม่วง ออกจากเมืองทางประตูกำแพงตะวันตก พอพ้นกำแพงชั้นนอกไปมีถนนถมขึ้นมา ทำนองถนนพระร่วงไปตลอดจนถึงวัดป่ามะม่วง ถนนนี้คงจะได้ทำเมื่อครั้งพระสังฆราชมาอยู่ ที่วัดนั้นมีอุโบสถหลังหนึ่ง เสาเป็นแฉกแฉกกลมๆ ซ้อนกัน คุยทำทางแน่นอน ท่ออุโบสถไปทางทิศตะวันตก มีฐานสูงชัน มีบัวรอบตัว ฐานนี้รูปเป็นสี่เหลี่ยมราว 3 วาจัตุรัส บนฐานนี้มีกากอิฐปูนกองอยู่ สันนิษฐานว่าเป็นมณฑป มีพระปรารภอยู่ในกลาง โบสถ์นั้นติดกับมณฑป เพราะที่ผนังนั้นยังแลเห็นหลังระเบียงอยู่ ทั้งสองข้างมณฑปนั้นก่อด้วยอิฐ แต่โบสถ์นั้นใช้แฉก เพราะฉะนั้น เข้าใจว่าไม่ได้ทำในคราวเดียวกัน มณฑปนั้นคงได้ทำต่อในภายหลัง แต่อย่างไรๆ ก็เห็นว่า วัดป่ามะม่วง ที่กล่าวถึงในหลักศิลาที่ 2 (หลักที่ 4 ด้านที่ 2) นั้นคงจะอยู่ที่นั่น เพราะถ้าที่นั่นไม่ใช่ที่สำคัญ เหตุไฉนจะมีถนนมั่นคงตรงออกจากเมืองเช่นนั้น” (เที่ยวเมืองพระร่วง หน้า 121)

ด้วยเหตุนี้ อรรถฎีกที่กล่าวถึงในศิลาจารึกหลักที่ 1 ด้านที่ 2 ทั้ง 3 แห่ง คือ แห่งที่ 1-2-3 (ระหว่างบรรทัดที่ 16-17, 17-18 และบรรทัดที่ 28) นั้น จึงน่าจะได้แก่ วัดป่ามะม่วง ดังกล่าวนี้

ส่วน “อรรถฎีก” ที่กล่าวถึงแห่งที่ 4 ในด้านที่ 2 บรรทัดที่ 31 ที่ว่า “ที่กลางอรรถฎีก มีพิหารอันหนึ่ง มน ใหญ่สูงงามแก่กม มีพระอัฐารศอันหนึ่ง ลูกยี่น” นั้นน่าจะได้แก่ วัดสะพานหิน (หรือสะพานหิน) เมืองสุโขทัยในปัจจุบัน ด้วยวัดนี้ยังมีพระอัฐารศปรากฏเป็นพยานอยู่ ดังที่พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว ได้พระราชทานพระบรมราชาธิบายไว้ว่า “เดินไปใน “อรรถฎีก” ของพระเจ้ารามคำแหง เลียบไปตามเชิงเขา ภูมิที่งามน่าเที่ยว เดินไปได้หน่อยก็เข้าป่ากลาง ท้นกลางเต็มไปทั้งนั้น ตลอดไปจนถึงเขา วัดสะพานหิน จากเชิงเขาตรงลี้ขึ้นไปจนถึงยอด มีถนนศิลาแผ่นบางๆ บนถนนกว้าง 3 คอก ในตอนเชิงเขาถนนก่อด้วยศิลาแผ่นแบนซ้อนกันหลายชั้น แน่นหนา เป็นคันขึ้นไปสูงพ้นดินขึ้นไปถึง 3 คอกก็จบ การที่ต้องเสริมถนนให้สูงเพียงนี้ ก็ประสงค์จะให้เดินไม่ชัน

ถ้าไม่ทำเช่นนั้น ต้องทำเป็นบันได เพราะที่เชิงเขาอยู่ข้างจะชันหักลงมาหาพื้นล่าง ถนนตั้งแต่เชิงเขาขึ้นไป ยังคงเหลืออยู่บันได ยาว 4 เส้น 5 วา 2 ศอก พวกที่ไปด้วยกันเดินบนถนนไม่ใคร่จะได้ เพราะสวมรองเท้าเหยียบกับศิลาสิ้น ชวนจะหกล้ม ที่กลางถนนมีบันไดขึ้นไปบนลาน บนยอดเขานั้น มีวิหารสูงมาก ในวิหารมีพระพุทธรูปยืนพระรัศมีหักเสียแล้ว แต่เขื่อนั้นก็ดี วัตถุประสงค์ ได้ความสูงถึง 6 วา คือสูงกว่าพระอัฐฐารศกศพลญาณที่วัดสระเกศ กรุงเทพฯ 6 ศอก ส่วนวิหารนั้นก็สูงมิใช่เล่น และดูทำทางจะงามสง่ามาก เสาทำด้วยแฉ่งแผ่นกลมซ้อน ๆ กัน แผ่นหนึ่ง ๆ หนาประมาณ 1 ศอกวัดโดยรอบขอบนอกประมาณ 5 ศอก วิหารนั้นไม้สักจะยาวนัก แต่เข้าใจว่าทำเปิดโปร่ง ๆ ไม่มีฝาทึบ มีผนังทึบแต่ที่หลังพระเท่านั้น เพราะฉะนั้นการที่จะดูพระ คงไม่ต้องเข้าไปดูที่ใกล้ ๆ จนแต่ไม่เห็นส่วน อย่างเช่นดูพระอัฐฐารศกศพลญาณนั้น ที่เข้าใจว่าตรงกับความที่กล่าวไว้ในคำจารึกของพระเจ้ารามคำแหงว่า “ในกลางอรุณฤกษ์ มีนิหารอนนหนึ่งมนใหญ่สูง งาม แก่กม มีพระอัฐฐารศกศพลญาณหนึ่ง ลุกขึ้น” (เที่ยวเมืองพระร่วง หน้า 127-128)

สำหรับ “อรุณฤกษ์” ที่กล่าวถึงแห่งที่ 5 ในตำนานที่ 3 บรรทัดที่ 21 นั้น ไม่แน่ใจว่าหมายถึงวัดใดในสองวัดที่กล่าวมานี้

(14) พูน เป็นนิยมคุณศัพท์ หมายความว่า โพน, โนน, นุ่น คำนี้ในมหาชาติคำหลวงก็มีใช้ เช่น “อุกรมหาชน พูนพิจงสูบอบถ” (หน้า 87) และทางภาคอีสานยังพูดกันอยู่คราบเท่าทุกวันนี้ เช่นว่า บ้านเจ้าพูนมีปลาบึกบ่? หมายความว่าบ้านคุณโน้นมีปลาบึกไหม ในวรรณคดีก็ใช้คำนี้เป็นพิน อย่างว่า

บันได	น้องเปล่งข้อ	ขันช้อยชนพलय	เพื่อนพูน
ชื่อว่า	มรณาในสมคราม	เพื่อคดองลงแล้ว	
	เป็นคนฮ้อน	ชมอายุอัปโชค	
	สินสิ่งใช้	พงศ์เชื้อบยา	

(ท้าวชูง หน้า 83)